

400.000 Slovencev in dobra tretjina koroškega prebivalstva, ki je slovenska, nimajo v dotičnih deželnih šolskih svetih nobenih zastopnikov (čujte! na desnici), toraj tudi ne morejo vplivati na šolske razmere. Zadovoljni morajo biti s tem, kar jim dovolijo národní politični nasprotniki, ki zlorabijo ljudsko šolo za svoje politične in nemško-narodne namene. Njihov namen pa ni, da se prebivalci podučujejo v ljudskih šolah v potrebnih osnovnih naukih, marveč da se jim nemščina vtepa v glavo. Po tem so vrejene tudi vse šolske knjige in šolski načrti.

Pred sabo imam učni načrt za dvorazredne ljudske šole na Štajarskem, ki je bil določen z odlokom c. kr. deželnega šolskega sveta dné 16. oktobra l. 1884, številka 5167. V tem načrtu je odločenih šest ur v tednu za podučni jezik. Ta pa je, kakor naravno, v nemških krajih nemški, v slovenskih moral bi biti slovenski. Šest ur bi zadostovalo za materini jezik, ko bi bil tudi v drugih predmetih izključljivo podučni jezik. Toda godí se to le v nemških krajih in pri nemških otrocih. Ti se podučujejo v vseh predmetih v materinem jeziku, ki je vrh tega še po šest ur na teden poseben učni predmet. Ni čuda, če otroci primeroma dobro napredujejo, ker je ljudska šola dobro vrejena, in si pridobé za življenje potrebnih vednosti. Drugače pa je v slovenskih krajih. Tukaj se morajo otroci poleg svojega slovenskega materinega jezika učiti še nemškega. Ker pa v naučnem načrtu ni zapisan poduk drugega, v tem slučaju nemškega jezika, morajo učitelji za ta poduk potrebne ure tako rekoč ukrasti drugim predmetom. Izpustiti ga ne smejo, ker je šolska oblast zapovedala za vsak razred potrebne šolske knjige, ki se morajo rabiti; med njimi je tudi učna knjiga nemškega jezika. Gotovo pa je več predmetov, ki bi se lahko omejili brez škode; toda gorjé učitelju, ko bi le nekoliko prikrajšal tak predmet. Nadzorniki bi trdili, da učitelj zanemarja dotični predmet; vsled tega bi ga na višjem mestu popisali kot malo sposobnega in porabljivega učitelja in bi potem tudi ž njim ravnali.

Kje naj toraj dobi učitelj potrebni čas za nemški poduk? Pri imenovanji nadzornikov so v prejšnjem času — v nekaterih slučajih še sedaj — največ gledali na njihovo politično strankarstvo, ne pa na sposobnost, in ti nadzorniki posebno skrbé, da kolikor mogoče omeje poduk vsakega družega jezika, da le nemščini pridobé popolno veljavo. To namero pa so učitelji hitro zaznali, in ker so tudi slabi ljudje in so spoznali, da šolski nadzorniki dobrotljivo odpuščajo vse druge napake onim učiteljem, ki na stroške materinega jezika podučujejo s posebno pridnostjo v nemškem jeziku; zato jih je premagala skušnjava, da so za nemščino jemali onih šest ur v tednu, ki so določene v naučnem načrtu za podučni jezik, akoravno so bili prepričani, da vsled tega trpi pravi strokovni poduk.

Ker učenci pri vstopu v šolo ne prinesó seboj nobenih vednosti v nemškem jeziku in se ga zunaj šole tudi ne učé, zato je nemščina za te šole najtežji predmet. Ni li čudno, da skoraj neumljivo, ker je deželna

šolska oblast na Štajarskem najtežji predmet popolnem izpustila iz učnega načrta in vendar posebno strogo tirjala od učiteljev poduk v nemščini, kakor dokazuje poročilo nekega šolskega nadzornika na spodnjem Štajarskem. Da sem natančen, prebral bom z dovoljenjem gospoda predsednika poročilo in druge opazke. Tù se glasi (bere): „Gledé poduka v nemščini moram z obžalovanjem trditi, da se premalo na-nj ozirajo. Z vso odločnostjo se mora tirjati, da morajo otroci ne le brati, marveč tudi pravilno se izraževati pismeno in ustno, kedar izstopijo iz šole. S tem podukom se mora začeti najpozneje v tretjem šolskem letu, najmanj po dve uri na teden; pa tudi pri družih predmetih treba se je ozirati na nemščino. Ne ravno male težave mora učitelj premagati z razumnostjo, pedagogičnim taktom in dobro voljo.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Razprava o proračunu pravosodnega ministerstva pričela se je kot zadnje poglavje državnega proračuna minulo sredo dne 25. maja.

Prvi dan govorili so: v dnevni seji govorniki: Bareuther, Ferjančič, Foregger, minister Pražak, Neuner in Jaques; v večerni seji pa: Zucker, Sturm, Lienbacher, Vašaty, Vošnjak, Pernersdorfer, Pichler in minister Pražak. Bareuther napenjal se je hudo, ker gospodje zastopniki Nemcev na Českem prizadevajo se sploh, da drug družega prekosé v ojstrosti proti vladi. Večinoma pa se je vendar vrtil govor njegov krog jezikovne naredbe ministra Pražaka.

Drugi govornik, dr. Ferjančič, opisaval je v gladko govorjenem, s spretnostjo zbranim govorom razmere pravosodne uprave med Slovenci, srečno izogibajoč se vsakdanjega toženja, nasproti pa z živimi barvami opisujoč goropadne krivice, ki se godé izrekoma koroškim in primorskim Slovencem.

Govor, o katerem spregovorimo še obširnejše, napravil je tudi na nasprotnike jako dober, akoravno nepovoljen jim vtis. S Slovenci in slovenščino pečal se je tudi celjski poslanec Foregger, ki je pa, govoreč prav kot slepec o barvah nehoté pripomogel v povekšanje vtisa govora Ferjančičevega. Pomenljivo in posebne vrednosti pri Ferjančičevem govoru je to, da se je z enako odločnostjo obračal zoper unanje nasprotnike slovenščine v uradih, kakor zoper one, ki se nam kažejo sicer prijazne, sicer pa kjerkoli moč zadržujejo zdrav razvoj domačega našega uradovanja. Minister Pražak, to radi priznamo brez ovinkov, pokazal se je tudi pri tej priliki pravičnega prijatelja enakopravnosti tudi pri Slovencih, tako, da si nismo mogli zadržati zdihljeja, jeli dobimo kedaj toliko nam pravičnega naučnega ministra.

Tirolski poslanec Neuner govoril je strogo stvarno in se je bavil s porotnimi sodnijami; zadnji govornik Jaques napenjal je vse svoje govorniške moči, da bi vladi in zborniški večini povedal kaj neprijetnega pa ob enem vsaj v novi obliki, pečal se je mnogo z jezikovno naredbo pravosodnega ministerstva, skušal je dokazati njeno nepostavnost, pa razun nekaj odobravanja za trenutek njegov govor ni imel nikakoršnega vpliva. Koncem govora zaklical je vladi in večini: „spoznajte se in popboljšajte se!“ — od desnice pa je odmeval prav ta klic proti levici in govorniku — in po pravici.

V večerni seji pečal se je desniški žid iz českega kluba dr. Zucker poglavitno z levičarskim židom dr. Jaquesom ter mu je — akoravno z neko govorniško napako svojega rodú zeló oviran — prav dobro odgovarjal svojemu predgovorniku rekoč, da je bil govor njegov zeló nepopolen posnetek zadnje jezikovne razprave v gosposki zbornici. — Pa je bilo v resnici jako nehvaležno delo iz novega dokazavati vse ono, kar so v gosposki zbornici: Randa, knez Lobkovic, Maassen in ministra Pražak in Taaffe tako temeljito ovrgli. — Jaques si je moral pač misliti, da je v politični borbi uže velicega pomena, ne kazati se premaganega, in zato je ponavjal Schmerling-Ungerjeve razloge za obsojeno in za zmiraj zavrženo trditev nemške nestrpljivosti.

V daljni razpravi prišla sta si Lienbacher, kot poročevalec tega oddelka, in pa dr. Vašaty v oestro nasprotje zavolj onih postav, katere določujejo upravni jezik pri najvišji sodnji. Poslanec M. Vošnjak odgovarjal je Foreggerju, sicer pa je daljna razprava še primeroma dosti stvarno tekla, akoravno so govorili tudi Pichler, Reicher in Pernerstorfer, ki sicer nimajo navado, rabiti mičnih besedi.

Interpelacija

poslanca dr. Poklnkarja in tovarišev do prevzvišenega gospoda vodja ministerstva notranjih zadev in do prevzvišenega gospoda trgovinskega ministra v zadevah požara tovarne za smodnik v Kamniku na Kranjskem.

(Prečitana v večerni seji dne 25. maja.)

Dne 11. t. m. nastal je v čistilnici za soliter državne tovarne za smodnik v Kamniku na Kranjskem požar, kateri je uničil en del velikega poslopja za shrambo, dalje zalog solitra in priprave čistilnice ter tako, kolikor se sedaj čuje iz merodajnih virov, prizadel škode okrog 40.000 gold.

Kolika je bila nevarnost veliko večje, zeló občutljive škode, kaže okoliščina, da se rešeni veliki del obsežnega, iz treh traktov obstoječega, ter traktom podolgoma zvezanega shrambenega poslopja, s solitrom, žveplom in drugimi zalogami vred od merodajne strani ceni mnogo nad 1 milijon goldinarjev.

Uže po sodbi nestrokovnjakov pa je nedvomljivo, da je požarna nevarnost zgradbe shrambenega poslopja v tem, da so vsi trije veliki trakti po dolgatem traktu zvezani in da je bila v enem njegovem delu čistilnica za soliter.

Kurjilnica za kotle in ponve v čistilnici je sicer na dvorišču trakta prizidana, vendar pa je skušnja pri zadnjem požaru pokazala, da ne more ne najstrogejši hišni red in ne nadzorstvo zabraniti, da po nesrečnem slučaju ali po neprevidnosti enega samega delavca — vsa velika in lepa zgradba z dragoceno vsebino vred ne pride v nevarnost vničenja, dokler je čistilnica v prostorih shrambenega poslopja.

Po okoliščini, da je v enem traktu shrambenega poslopja zmiraj spravljenega zeló velika množina žvepla in da ga je bilo tudi za čas zadnjega požara baje 30.000 funtov, mogel bi bil ta požar postati osodopoln za mesto kamniško in njegove prebivalce.

Ker k sreči ni bilo sape, zato se na nevarnost za mestne hiše, akoravno so nekatere prav malo v stran od pogorišča, še celó mislilo ni, toliko večji pa je bil strah pred pretečim žveplenim hlapom.

Prebivalci mesta z razumnejšim delom svojim načelu vrela so v trumah iz mesta ven deloma peš, deloma na vozéh, seboj jemajoč stvari večje vrednosti, otroke in bolnike vozili so deloma na ročnih vozéh. Vse hitelo se je rešiti proti mengiško-kamniški strani. Da se tudi oblastva niso mogla obraniti strahu pred velikostjo preteče nevarnosti, razvideti je iz okoliščine, da so se vjetniki pri c. kr. okrajni sodnji razun začasno zaprtega večega hudodelnika, ki bi se bil imel izpustiti še le v trenutku skrajne nevarnosti, spustili vsi v začasno prostost.

K sreči trajala je dejanska nevarnost samo eno uro, od 11. do 12 ure. Ker gašenje z brizgalnicami, spravljenimi v poslopji magazinov samih s pomočjo tovarniških delavcev, dalje po požarni brambi kamniškega mesta, katera je nagloma prihitela na pomoč pod osobnim vodstvom vodje smodniške tovarne, stotnika Schwaba in župana Fischerja s pomočjo mnogobrojnih delavcev pričelo se je nemudoma in s toliko previdnostjo ter izvrševali s pomočjo hitro prihitele požarne brambe domžalske s tolikim vspehom, da je bila ob 12. uri protipožarna stena proti zahodno-severnima traktoma shrambenega poslopja od pogorišča odločena.

Ob enem obračalo se je gašenje krog protipožarne stene, katero loči prvi trakt od podolžnega trakta in delo gašenja bilo je po prihodu, brzojavno na pomoč pozvane ljubljanske požarne brambe s parno gasilnico s čudovitim vspehom v kratkem času dognano.

V očigled velike važnosti državne tovarne za smodnik v Kamniku za preskrbovanje c. kr. vojne s smodnikom tedaj za njeno bojno moč v slučaju vojske, je važen državni interes v tem, da tovarna varno in nemoteno deluje; enako je v interesu varnosti mesta kamniškega in njihovih prebivalcev pred ognjem, da se dosedanja uevarnost ognja pri magazinu za soliter in žveplo, ki se s primeroma malimi stroški dá odpraviti, kar prej moč odpravi.

Osamljenje treh traktov magazina, odstranjenje čistilnice za salpeter in pa zalog žvepla iz teh prostorov in pa spravljanje teh zalog v posebnem, od mesta bolj